

Бібліотека „Доброї Новини“, Ч. 7.

К. ВІЛЬНИЙ.

Вода в природі.

20

Читайте та ширіть „Добру Новину“!

„ДОБРА НОВИНА“

просвітно-наукова та суспільна часопись для працюючого люду, з образками, виходить у Львові, що два тижні.

„ДОБРА НОВИНА“ призначена для широких народних мас. Подає в найприступнійшій формі статі просвітні, популярно-наукові, суспільні і господарські, вістки з біжучого політичного життя, важніші події з цілого світа, поради і поученя, образки, повістки, оповіданя, вірші і т. и.

„ДОБРА НОВИНА“ коштує на цілий рік:

в Австрії	4 корони,
в Німеччині	5 корон,
в Росії	3 рублі,

в Америці і в Канаді 1 доляра і 50 центів.

Хто не може сам заплатити собі „ДОБРОЇ НОВИНИ“, нехай приступить до спілки з другим, то буде дешевше коштувати.

„ДОБРУ НОВИНУ“ повинні замовити собі всі товариства, кожда читальня і кождий, хто тільки вміє читати.

Гроші і письма для „ДОБРОЇ НОВИНИ“ посилайте на таку адресу:

*„Добра Новина“, у Львові, улица
Скшшинського ч. 14.*

(„Dobra Nowyna“, Lemberg, Austria.)

Читайте та ширіть „Добру Новину“

2096

Бібліотека „Доброї Новини“. Ч. 7.

К. ВІЛЬНИЙ.

Вода в природі.

ЛЬВІВ, 1914. — НАКЛАДОМ П. БУНЯКА.

Із Народної Друкарні.

1. Криничка, жерельце і потічок.

Дуже довгу і складну історію має кожде, хоч би найменше жерельце, що вродило ся десь серед моху і скоро зникає. Оті блискучі крапельки пройшли довгу-довгу стежку під землею перше, ніж вийшли на світ. Бачили вони в глибині глину, усякі піски, вапно, камінь. Були вони і снігом, і ледви помітною хмариною і білим шумом на морській філі. Промінь сонця блищав у крапельках усіма красками; блискавиця ділила воду на ті частини, з котрих вона зложена, — а потім знову вони єдналися. Усі світлові сили неба і землі працювали для безконечних відмін і мандрівок крапельки води. Сама вона — цілий світ, такий, як і інші світи, що своїм шляхом ідуть у світових просторах.

Мало хто з нас сягає думкою за всіма відмінами крапельки води, за всіма її мандрівками на небі і на землі. Ми тільки бачимо, як криничка, жерельце вродило ся під горою, як вода потічком побігла долинами, аж поки добігла до річки і злила ся з нею.

Для нас потічок — тільки гарне місце, де вода біжить під вербами, ми бачимо, як там колишуться високі трави, лепеха, очерет, рогіз. Заквітчаний беріг, де ми любили спочинути, лежачи на сонці; стежечка, що повилася берегом то в гору, то в низ, по котрій ми бігали босими ногами; камінь на дні потічка, наче поріг, що через нього скаче і бризкає вода і з шумом падає вниз; — ось що ми пам'ятаємо про потічок, малесеньку річечку серед ярів, левад і лугів..

Ось гарний куточок, де з моху і піску, з під коріня, родить ся криничка, тече срібне жерельце. Се вода, довго мандруючи під землею, уперше вийшла на простір, побачила веселе небо і ясне сонце, почула, як шумить ліс і співають пташки.

Нам не трудно зрозуміти, яку вагу має криничка для тих людей, що живуть у пустині, спаленій сонцем, або в степу, або в стороні каменистій, горячій. Народи, що там живуть, думали здавна, що криничка — то віконце, око, що через нього дивиться на світ якийсь дивне сотворіне, заховане у темних, похмурних масах землі, — якась русалка, німфа, наяда, — як колись ка-

зали Греки. Веселий, ясний погляд її очий манить і кличе, надить до себе...

Чисту, прозору, сьвіжу воду кринички люди здавна рівнали до чистоти духа, щирости серця. Через те так часто згадуєть ся криниця у наших піснях.

З того жерельця, де вродив ся потічок, вода потече далі долинами і не буде вже такою чистою. Вона прийме в себе дещо з розмитої землі і перегною. Дощі змиють усячину з поля і понесуть у потічок. А тут, у криничці, вода така чиста, прозора, що наче там нічого нема, наче се просто густе повітре; і тільки, як дмухне вітерець і дрібна філька сколише воду, то помітно, що се — вода.

Здавна люди шанували криниці, чисту воду. У дуже стародавних переказах римського народу читаємо, що цар Нума Помпілій часто вислухував поради мудрої нїмфи (наче русалки) Егерії. Він сам ішов у таємничу темряву діброви, до того місця, де з печери текла вода, падала вниз. У темряві лісу і печери він на самоті прислухував ся до шуму води і голосу лісу; він добачав у філях і бризках водопаду наче одєжу русалки, з білою мережкою

піни і ось сама німфа-русалка промовляла до нього. Там цар набирав мудрости, що так його прославила. Бо ніхто в світі не сказав-би йому стільки мудрого, скільки скаже сама природа, вічно нова і безсмертна.

Часто не клопіт суєти життя, а тиха розмова з природою на самоті навчає людину мудрости і правди. Нума Помпілій та німфа Егерія — се тільки образи людини і природи, витворені на перших ступнях культури.

Коли мовчазна природа могла навчати мудрих законодавців, то скільки-ж вона подає втіхи і сили всім, що нудять ся на землі, що борються за життя?

Уже змалку зазнаємо багато клопоту і праці. Треба вчити ся, сидіти в школі, працювати над книжками, писанєм. Аж ось настає літо, — і діти знов на волі. Вони знов бачуть поле, і ліс, і криницю, і широке плесо річки. Вони знов дишуть свіжим повітрям, кров їх обновлюєть ся, вони набирають сили.

Нехай же кожний школяр більше бродить на березі річки і потічка, придивляєть ся всьому, що дієть ся на березі, між камінцями, і в лісі між корінєм; нехай бачить, як з землі родить ся ясне око німфи — криничка,

І не тільки дітям се потрібно. Земля і сьвіт увесь, величність і жите, сьвіжість гаю, прозорість криниці — се мати-природа, що з її лона всі ми вийшли і з неї-ж набираємо сили і розуму.

Наші предки у давню старовину любили жити близько потічка, в долині, за горою, що боронила їх від холоду. Вони вважали криниці — сьвятими, поклоняли ся їм, або, сказати вірнійше, шанували їх. Вода давала поживу їм самим і їх худобі; вода ростила трави і гаї над потічком. Над криницями ставили капиці для вшанування божественних сил. І вірили, що чиста кринична вода помагає від недугів, очищує тіло і душу від гріху.

Не віримо вже в русалок, німф, водяних богів. Не будуємо на честь їх капиць. Та ми иншим способом ушануємо чисті води криниць, жерел і потічків: ми будемо дознавати ся про їх, будемо робити наукові досліди над ними. Дізнаємо ся, якою стежкою ішла вода під землею, і що вона звідти забрала з собою і винесла на вільний сьвіт. Дослідимо, як жерельце, потічок на своїй дорозі творить жите, розмиває землю, як він допливає до річки і далі аж до моря. І навчимо ся, як треба ко-

ристувати ся водою для нашого життя, для садку і поля, для нашого добра, достатку, здоровля, втіхи. Тоді знати мемо ціну потічка, криниці і тоді навчимо ся її шанувати.

Колись, у середні віки, пішла поміж людьми чутка, що десь далеко є така чудесна криниця, котра вилічує від усіх недугів, вертає молодість і дає безсмертє. Чимало людей пустило ся шукати ту дивну криницю, ту живу і цілющу воду. Думали знайти її у райській стороні, серед розкішного гаю і квіток, там, де цвіте вічна весна... Як знайшли Новий Сьвіт (Америку), то еспанські жовнірі сотнями і тисячами пустили ся у нові сторони, через ліси, великі ріки, нетрі, пустині і гори — шукати живої води, дивної криниці. Ішли сторонами, де жили ворожі, дикі люди, терпіли муку і гинули: а ті, що зістали ся живими — йшли далі і далі, надіючись знайти дивну криницю, що дає вічну молодість і безсмертє...

Темні люди не могли зрозуміти, у чому треба шукати вічного обновлення сил, здоровля, щастя, безсмертя. Та люди з ясным розумом і щирим серцем розуміють і знають, що того добра можна досягти в сьвітлі знаня, розу-

му, науки, в теплі серця, братерства, громадської праці для загального добра і правди.

Вода в пустині.

Яку велику вагу має для людей вода, — се можна зрозуміти, коли перенести ся гадкою у ті далекі сторони, де земля дає людям дуже мало криниць і потічків. Сівши на березі потічка, полетимо думкою за сі верби, що схилили свої вітки до води, за сі жита-пшениці, що ростуть на горі, над потічком, за далекі білі хмарки на краю неба. Наша думка полетить разом з пташкою через гори і моря. Її тїнь промелькнула над потічком, і її вже нема. У нас води багато; рослини, маючи досить води, виростають великі і пишні. Але згадаємо про сторони, де ясне небо рідко послає дощ і на сухій землі ростуть дуже бідні рослини. Дійсну цїну води знають тільки ті люди, що живуть у таких сторонах. В середній Азії, на Арабському півострові, в пустині Сахарі, на горах Нового Сьвіту і подекуди в Еспанії, — кожде жерельце не тільки символ, образ життя, се — саме життя; але

як тільки вода счезне, люди бідніють, житє вмирає.

Східні народи, мріючи про щастє, бачуть себе на берегах річок і в своїх піснях усе співають про їх красоту.

У нас знайомі, зустрічаючись, питають про здоровлє, а в східній Аффриці стрінувшись, питають „чи є вода“. В Америці, місцями у Перу і Болівії, де чистої води дуже трудно здобути, люди часто з одчаєм дивлять ся на далекий простір неба і морських хвиль. Але ось вони добачують маленьку хмариночку, всі з радістю дивлять ся на неї: ось-ось вона упаде на суху землю дощем! Але хмарка ростала і розійшла ся у сухому повітрі. І так ідуть місяці за місяцями. Аж ось вітри стрінулись і примусили хмарину прочити ся на землю дощем. Всі радіють! Діти бігають під дощем і з веселим сьміхом хляпають ся в калюжах.

Після сього пустиня оживає, зелена трава і розкішні квітки вкривають її. Та не на довго... Через кілька тижнів земля репаєть ся і висихає, квітки і трава вянуть, і люди знов з жахом дивлять ся на небо: чи нема на йому хоч маленької хмариночки?

Чужинець, переїзджаючи через села

Арагонії, серед високих гір Піренеїв, бачить, що каміне, з котрих зложені хати, зліплене червоним вапном; зразу він думає, що до вапна примішали червоного піску, — та потім він дізнається, що вапно розведене вином. Виноград торік уродив добре, для сьогорічного вина треба спорожнити посуд. Щоб привезти воду з долини, треба дуже далеко їхати, дорого коштує. Брати ж воду з малесенького потічка, що тече неподалеко, ніхто й не подумає, бо води так мало, що жінки її збирають по крапельці. То вони розводять вапно вином.

Ще більше шанує воду мандрівник, подорожний, що переїздить через пісчану або каменисту пустиню. Він не знає, чи зможе дістати хоч трохи води в колодязях, що декуди стрічають ся в пустині. Ось він з радістю бачить перед собою колодязь, але роздивить ся ближше і бачить, що спека висушила всю воду...

Бідний мандрівник їде далі. Не диво, коли його стомлена думка малює йому чудову картину оази, зеленого острова в безкрайї пустині. Він бачить велике озеро з блискучою холодною водою, бачить гай шальм і зелену траву... Він поспішує, сили його прибувають від

одної думки, — але скоро все счезав. То був тільки міраж, марево... Сонце пече знесилених людей і верблюдів, і пекольний червоний пісок пустині зливається на овиді з небом. І яким щасливим буде той час, коли вони побачуть десь далеко-далеко темну пляму. Далеко, на краю жовтої, горячої як пекло, піскової пустині, мріє та синьо-зелена пляма, манить до себе, дає надію. Де далі вона росте, і ось уже можна пізнати великі пальми на краю оази. Ось уже знесилені люди з худобою підходять близько і перед ними — вода, що тече і хвилюється в пальмовому гаю.

Араби-магометани вважають зелений колір найкрасшим, найвеселішим, як у нас — червоний. Бо в нашій стороні багато зелених гаїв, садів, лугів, то наше око до зеленого коліру байдуже. А там, де перед очима видко лише жовто-горячий, спалений сонцем пісок пустині — там око втішається, коли зобачить десь зелену купу дерев: значить, там є вода, там можна підживити ся. Зелена пляма — се втіха Арабови, надія на визволене з пекольних мук сухої спеки. Через те Араби мають свій святий прапор зеленого коліру (як

у наших Запорожців бував червоний прапор). Зелений колір — сьвятий для Араба. Хто з них побуває на богомілію в сьвятому місці Мекка, той носить на голові зелену повязку. І як такий умре, то й на могилі в його поставлять пам'ятник — стовп з зеленою повязкою.

Люди, що живуть в оазі, дуже бережуть воду і вміють добре нею користувати ся, проводять її рівчками по саду і по грядках.

Чудова оаза, що здаєть ся подорожному раєм, — в тюрмою для людей, бо вони не можуть далеко відходити від неї, бо кругом пустиня. Часом вона стає могилою для всіх, що там жили: від спеки вода загниває, заводить ся хвороба і вигублює людей.

Та всеж оаза — то щастє у пекольній пустині. І саме слово оаза означає по арабськи — „втіха“. Араби колись пішли війною по сьвіту, опанували нові землі, та й там завели щось подібне до своїх оазів Приміром, в Андалюзії (Еспанії) бачимо сади, обгороджені камінєм наче острови, а кругом їх — укриті порохом піском вулиці. В садку поставлені будівельки з рівними стовпами, наче пальмовими цівками; маленький потічок

дзюрчить і сьвіжа вода падае на дно фонтана.

Дивлячись на наші криниці, що з них пьемо холодну воду, на наші річки і потічки, — спитаємо себе: які з усіх сил і богатств пррроди найбільшу вагу мали для людей? Чи можна сказати се про море, безкрає море, що котить філі за філями і білим шумом товпить ся на камінях берега; що дає жите мільонам тварів і вже здавна стало вільною дорогою людям? Чи може скажемо се про красу землі — гори, що купають свої верхи в хмарах і дають притулок цілим великим народам в своїх долинах? Чи більше се можна сказати про непомітний маленький потічок, що ховаєть ся між зеленими берегами? І справді історія народів показує нам, що непомітний потічок зпочатку більше поміг людям, ніж океан і гори і всякі інші сили великого тіла землі. Богатство і бідність народів, їх звичаї, віра, підвалини громадського життя — залежать найбільше від того, чи багато води дає їм та земля, що на ній вони живуть.

Ось як розказуєть ся в одній давній східній легенді про початок ворогування між трома великими расами-племенами

Старого Сьвіту (білого, жовтого і чорного).

Три рідні брати вмирали без води, блукаючи по палючих пісках пустині. Аж ось вони побачили жерельце. Менший брат перший добіг до води, він напився і скупався в криниці і тіло його зробилося ніжно рожевим. Прибіг середній брат. Води вже зоставалося в жерелі небагато і він тільки зарився в вохкий пісок; його тіло зробилося золотисто-жовтим. Потім прийшов старший брат, але для його вже не зосталося ні крапельки води; він тільки притуляв свої руки до ледве вохкого піску і через те тільки на долонях у його шкура трохи посьвітлішала. З того часу брати розійшлися і між ними почалася ворожнеча, котра тягнеться до сього часу.

Так, ніби то, настали народи білі, жовті і чорні.

Та легенда-казка нагадує нам, яку велику вагу для людей має вода. Європейські народи розвилися раніше і більше від інших, — в значній мірі завдяки своїм річкам і потічкам, що їх багато в Європі. Азія в значній частині покрита пустинями і сухими степами. Незграбний суходіл Африки теж має

багато пустині, в інших же місцях болота, з водою нездоровою для людей. Африканські і азійські народи довгий час зіставали ся в занепаді, тоді, як європейські вийшли на верх, досягли висших ступнів осьвіти й культури. Та стара легенда каже, що брати, посваривши ся біля „Криниці Сварки“, зійдуть ся колись біля „Криниці Згоди“ і вже на віки побратають ся.

Людська доля колись залежала в великій мірі від того, де вони оселили ся. Живучи в оазі, наче на зеленому острові серед пустині, — люди не могли відійти за останнє, крайнє дерево своєї оазиса. Се зменшувало зносини між людьми, ніяка новина до них не доходила.

Вільно кочують пастухи по степу, переганяючи худобу з одного краю його до другого. Та й вони стрічають ся з людьми тільки біля криниці чи колодязя.

У старовину Греки досягли високого ступня культури в значній мірі завдяки тому, що на перших ступнях мали в своїй стороні багато криниць, потоків і річок. Славили їх у піснях, ставили над ними капиці. Потічки, що про їх співав Гомер, веселили

душу. Поети пили кришталеву воду чистих жерел і мріяли про безсмерте своїх творів.

Радіє і спочиває душа наша, коли глянемо на криницю, жерельце з прозорою водою, в долині, серед зеленої трави і квіток. Мільйони людей, котрих тепер уже нема, спиняли ся над ти-ми-ж криницями і потічками, щоб підживити ся холодною водою, або хоч подивити ся в її прозорі філі. Нові народи приходили на місце давнійших, займали землю, — а потічки так саме спокійно і радісно дзюрчали по зелених долинах і говорили людському сердцю про красу життя.

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ И 56402

Кожний повинен мати у себе отсі виданя:

I. БІБЛІОТЕКА „ДОБРОЇ НОВИНИ“:	с.
1. Хто з чого живє?	20
2. Чи в тепер панщина? (Оповіданє)	20
3. Як повстав сьвіт? (З 13 образками)	20
4. Скритий ворог	10
5. Що таке соціалїзм?	15
6. Звідки взяв ся чоловік? (З 15 образками)	30
7. Вода в природі	10
II. ІНШІ ВИДАНЯ:	
„Вставайте, кайдани порвіте!“ Збірник в сотні роковини уродин Тараса Шевченка (з 5 образками)	20
А. Луначарський: Великий народний поет (Тарас Шевченко)	50
Тристалітний ювілей пануваня російських царів Романових (з 6 образками)	20
Лев Юркевич: Національна справа і робітництво	30
В. Левинський: Селянство і соціалдемократія, з додатком: Аграрні програми соціалістичних партій	К 1.00
Кавтський: Соціальна революція	50
Лясаль: Про суть конституції	10
В. Винниченко: Дочка жандарма	30
Робітничі пісні	10
Демократична республіка	10
Робітничий Календар на 1914 рік	60
Гумористичний Календар „Жала“ на 1914 р.	60
Матий Календарик на 1914 рік	10

(Далі на слідуєчій сторині.)

ВИДАВНИЦТВО

И 56.402

III. ПЕРЕПИСНИ

Серія переписних листків :

	с.
1) Тарас Шевченко	6
2) Шевченко в 26 році життя	6
3) Шевченко як козачок	6
4) Шевченко в неволі	6
5) Родинна хата Шевченка	6
6) Могила Шевченка	6
Хто бере цілу серію, платить лише	30 с.
7) Володимир Винниченко	10
8) Біда в робітничій сім'ї	6
9) Не сіють, не орють	6

19

IV. ПОРТРЕТ К. МАРКСА 30

Замовлені і гроші просимо посилати на таку адресу:

**„Добра Новина“, у Львові,
улиця Скшинського ч. 14.**

(„Dobra Nowyna“, Lemberg, Austria.)

Для книгарень і кольпортерів даємо відповідний опуст.

Гроші треба прислати разом з замовленням, бо без грошей не посилаємо нікому.

Бібліотека „Доброї Новини“, Ч. 7.

К. ВІЛЬНИЙ.

Вода в природі.

